

تاثیر دولت الکترونیکی بر کاهش فساد اقتصادی در گروه منتخب کشورهای سازمان کنفرانس اسلامی

سیده معصومه حسینی کوچکسرایلی^۱، علی تاجدین^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی صنایع، دانشگاه علوم و فنون، بابل

^۲ عضو هیئت علمی گروه صنایع، دانشگاه علوم و فنون مازندران، بابل

چکیده

هدف رویکرد مقاله حاضر بررسی تاثیر دولت الکترونیکی بر فساد اقتصادی بین ۳۴ کشور از میان کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در سال های ۲۰۱۶-۲۰۱۲ می باشد. بدین منظور از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) برای برآورد نتایج استفاده شده است. نتایج بررسی نشان می دهد تقویت دولت الکترونیکی، فساد اقتصادی موجود در کشورها را کاهش می دهد که این سرمایه گذاری بیش تر بر روی ایجاد و بهبود شاخص های دولت الکترونیکی را خواهان است.

واژه های کلیدی: فساد اقتصادی، کشورهای سازمان کنفرانس اسلامی، روش حداقل مربعات معمولی، OLS.

۱- مقدمه

مسئله فساد در تمام ادوار گریبانگیر دولت‌ها و دغدغه فکری بسیاری از دانشمندان و متفکران سیاسی بوده است، ۲۰۰۰ سال پیش ((کوتی لیا^۱)) وزیراعظم یک شاه هندو در کتاب خود به معضل فساد پرداخته است. ((ابن خلدون)) دانشمند برجسته مسلمان نیز به فساد اداری توجه داشته است و علت اصلی آن را علاقه شدید طبقات حاکم به زندگی همراه با تجمّل عنوان می‌کند. به نظروی، هزینه‌ی بالای تجمّلات، طبقات حاکم را وادار می‌کند که به فساد اداری متوسل شوند (تانزیل^۲، ۲۰۰۵، ۱۳۷).

بر اساس تعریف بانک جهانی فساد اداری را می‌توان سوء استفاده از مقام، منصب، موقعیت، اختیارات و قوانین و مقررات در جهت منافع شخصی تعریف کرد که موجب توزیع نابرابر درآمد‌ها، عدم شفافیت در سیستم اداری، پایمال شدن حقوق سیاسی و اجتماعی شهروندان، اختلال در سیستم مالی دولت (مانند بودجه ریزی)، عدم کنترل صحیح بر قراردادهای سرمایه‌گذاری دولتی و قراردادهای خرید (مربوط به وزارت خانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی)، کاهش انگیزه سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی و... می‌شود. (آندویگ و فیلسن، ۲۰۰۱، ص ۱۳).

نظارت همگانی، تلاش دولت برای رفاه مردم، افزایش شفاف سازی اطلاعات از جمله راهکارهای موجود در جهت رفع معضل فساد در کشورهای درگیر با فساد است. یکی از متغیرهای تاثیرگذار بر فساد اداری که در سال‌های اخیر توجه محققان را به خود جلب نموده فناوری اطلاعات و ارتباطات است. فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌تواند از طریق ارائه روش‌های کنترل فعالیت‌های منابع انسانی، کمک به انتشار اطلاعات رسمی در سازمان، افزایش هماهنگی بیشتر بین واحدهای اصلی و فرعی سازمان، دستیابی به سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت استاندارد و پیشرفته، افزایش سرعت دسترسی به اطلاعات و بهبود روش اداری، برکنترل فساد اداری تاثیر داشته باشد. اگر فرایند تصمیم‌گیری اداری، استانداردسازی و شفاف سازی شود و قانون‌های مرتبط با فرایندهای اجرایی و اداری به طور جدی عملی شود، می‌توان به کاهش فساد اداری امیدوار بود.

فناوری اطلاعات و ارتباطات که تا چندین سال قبل به عنوان یک برتری رقابتی و یک سلاح راهبردی مورد توجه بود، امروزه به عنوان یک نیاز رقابتی مطرح است. نقش پررنگ تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات در جوامع و تغییرات و دگرگونی‌هایی که فناوری اطلاعات در زمینه‌های مختلف ایجاد کرده است. بررسی تاثیرات آن بر ساختار اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشورها را ضروری نموده است.

بنابراین دولت الکترونیکی عامل مهمی در کاهش فساد اقتصادی می‌باشد ولی تاکنون مطالعات اندکی در مورد دولت الکترونیکی و فساد انجام گرفته است. برای مثال می‌توان مطالعه کیم ولی (۲۰۰۹) اشاره کرد که به منظور ایجاد سیستم ضد توسعه فساد توسعه دولتی کلانشهر سنول با عنوان افزایش رویه‌های آنلاین برای کاربردهای مدنی انجام شده است و همچنین مطالعه چی لیو و همکاران (۲۰۱۱) که به بررسی علیت دوطرفه بین استفاده از اینترنت و کاهش فساد می‌پردازند اما تاکنون مطالعه‌ای داخلی راجع به اثرات دولت الکترونیکی بر کاهش فساد اقتصادی صورت نگرفته است که همین امر بررسی و مطالعه بیشتر راجع به مقوله‌ی فساد و راه‌های کاهش آن به ویژه در کشورهای اسلامی ضروری تر می‌نماید. براین اساس با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) به بررسی تاثیر دولت الکترونیکی بر فساد اقتصادی در کشورهای منتخب اسلامی می‌پردازیم.

¹ kotilya² taneziI

۲- ادبیات تحقیق

مقاله حاضر در ادامه شامل چهار بخش می باشد. بخش دوم مقاله به ادبیات موضوع، بحث و مطالعات صورت گرفته در این زمینه اختصاص دارد. در ادامه بخش های بعدی به روش شناسی و یافته های تحقیق اشاره و در پایان خلاصه نتایج و پیشنهاد ها ارائه می شود. توسعه و انتشار سریع اطلاعات و فناوری های جدید (ICT) باعث به وجود آمدن دولت الکترونیکی شده است. با استفاده از ICT به ویژه اینترنت، دولت ها می توانند بادسترسی به پایگاه های اطلاعاتی در بخش های مختلف، فرآیند های اداری را ساده تر و موثرتر انجام دهند و هم چنین از آن به عنوان یک رابط برای بهبود ارتباط با شهروندان استفاده کنند. (محمودی، ۲۰۰۴) در مطالعه ای که چی لیو و همکاران (۲۰۱۱) انجام داده اند به یک علیت دوطرفه مستقیم بین شاخص ادراک فساد و اینترنت اشاره داشته اند. نتایج تحقیق آنها حاکی از آن است که فساد اداری همیشه برای توسعه اقتصادی اثرات بدی داشته است و اثرات بد آن در اقتصاد باز بیش تر از اقتصاد بسته می باشد. در این تحقیق نرخ اشتغال به تحصیل نیز به عنوان متغیر مستقل دیگر در مدل وارد شده است که تاثیر مثبت و معنی دار بر شاخص ادراک فساد داشته است. در این تحقیق روش گشتاور تعمیم یافته مورد استفاده قرار گرفته است. متفکر آزاد و همکاران (۱۳۹۲) با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته و با در نظر گرفتن ناهمسانی واریانس، تاثیر متغیر های اقتصادی و فرهنگی بر فساد اداری را مورد ارزیابی قرار دادند. متغیرهای دموکراسی، تورم، تولید ناخالص داخلی سرانه، شاخص دولت الکترونیکی و شاخص بازبودن تجاری در این تحقیق استفاده شده است. نتایج نشان می دهد که تقویت دولت الکترونیکی فساد اداری موجود در کشورها را کاهش می دهد که این امر سرمایه گذاری بیشتر بر بهبود و ایجاد شاخص های دولت الکترونیکی را مورد تاکید قرار می دهد. در مطالعات داخلی، اثر متغیرهایی مانند دموکراسی (فطرس و همکاران ۱۳۹۲؛ دهمرده و همکاران ۱۳۹۱) و درآمد سرانه (مهرگان و گرشاسبی فخر ۱۳۹۰) نیز بر فساد مورد بررسی قرار گرفته است.

در چارچوب تجارت الکترونیکی، خدمات فراهم شده به وسیله ی دولت الکترونیکی از طریق وب سایت هایی که اطلاعات جامع دولتی را به منظور ایجاد ارزش افزوده بیشتر در معاملات ارائه می کنند باعث بهبود تسهیلات، کار آمدی و شفافیت نیز می شود (دویودی و همکاران ۲۰۰۹). محققان و سیاستمداران از جمله باتناگار (۲۰۰۳)، استورگر (۲۰۰۴)، UNDP در سال ۲۰۰۸ و هم چنین وینود (۱۹۹۹) بیان می کنند که دولت الکترونیکی می تواند نقش قابل توجهی در مبارزه با فساد از طریق بهبود اجرای قوانین، کاهش صلاحدید مقامات و افزایش شفافیت بازی کند که این امر به نوبه خود سبب کارآمد کردن و مقرون به صرفه تر کردن فعالیت های دولت خواهد شد. یکی از مزایای بالقوه ضعف باورها، وجو معطل های اقتصادی از جمله بیکاری و تورم، ضعف دستگاه های اجرایی در اجرای قوانین از جمله عوامل ایجاد کننده فساد در اکثر کشورها از جمله کشورهای اسلامی با وجود تعالیم دینی می باشند با توجه به این مقوله فساد عواقب جبران ناپذیری را برای یک ملت به بار می آورد، تلاش هر چه بیشتر در جهت رفع آن ضروری می نماید. تلاش برای فرهنگ سازی، تعمیق باورها، تصویب قوانین مناسب، ای راکه می تواند برای کشورها به ارمغان بیاورد رسیدگی به فساد و کمک به حذف موانع سیستماتیک در جهت حمایت از رشد فقر است (پات کوسکی ۲۰۰۶)

در این میان فرهنگ عاملی است که می تواند تاثیر مثبت یا منفی بر فساد داشته باشد. در برخی از کشورها چون اسکانديناوی، فرهنگ شفافیت مربوط به دولت، یک عامل قوی نفوذ است که اجازه می دهد سطح فساد کاهش یابد ولی در برخی از کشورها عدم علاقه شهروندان به طور متوسط در مسایل سیاسی به پرورش فساد کمک می کند که تقویت عوامل فرهنگی به عنوان یکی از موافه های دولت الکترونیکی (سرمایه انسانی) می تواند منجر به کاهش فساد شود.

از دیگر عوامل تاثیرگذار بر فساد اقتصادی درآمد سرانه است. یکی از مشخصه های ساختار اقتصادی یک کشور درآمد سرانه در آن کشور است. در کشورهایی که درآمد ضعیف است، اقتصاد یک حداقل رفاهی را برای شهروندان آن کشور ایجاد می کند و درآمد های پایین مشوق هایی برای رفتار فساد ایجاد می کنند. در کشورهای فقیر ارزش نهایی پول بیشتر از کشورهای مرفه

است بنابراین درآمدها حاصل از رشوه هرچند کم باشد مطلوبیت بالایی را ایجاد می کند؛ بنابراین شغل های دولتی که مکمل های درآمدی غیرقانونی ایجاد می کنند، جذاب می شوند (سند هلز و کوتولی ۲۰۰۰) لاپرتا و همکاران (۱۹۹۹) اشاره می کنند که حقوق نسبی پایین کارکنان دولت، یک عامل تشویق کننده برای گرفتن رشوه در بین کارکنان است. پس دستمزدها به عنوان سهمی از تولید ناخالص سرانه است که به طور متوسط نسبت کم این دستمزدها (متوسط درآمد) گرایش به دادن و گرفتن رشوه را افزایش می دهد. پس می توان نتیجه گرفت که میانگین درآمد یک رابطه منفی با فساد دارد.

ادغام در اقتصاد جهانی به خصوص از طریق تجارت هردو بخش اداری و کسب و کار یک کشور را تحت تاثیر قرار می دهد، بنابراین بازبودن تجاری از جمله عواملی است که برفساد اقتصادی تاثیرگذار است و حجم زیاد تجارت برفساد سیاسی اقتصادی کشور موثر است. از لحاظ ساختار، با وجود تجارت آزاد برخی از عوامل اداری (از قبیل پروانه ها، مجوزها، چشم پوشی ها و امثال این ها) برای مقامات از بین می رود که در صورت وجود عوامل یاد شده برای آنها یک پاداش خصوصی (رشوه) به صورت مالیات بر تولیدکننده یا وارد کننده ظاهر می شود. به علت ساختار بسته ی اقتصاد، قیمت کالاهای وارداتی بیشتر از قیمت کالا در سطح بین المللی است و یک نوع سود انحصاری برای مقامات رشوه گیر ایجاد می کند. ولی در یک بازار تجارت آزاد رشوه خواری از طریق نیروهای مالیاتی و همچنین تولید مشمول مالیات کاهش می یابد.

برای یک تجارت فرملی یک سری قوانین مشترک وجود دارد که فساد (به شکل رشوه، اخاذی و ...) را به طور گسترده منع می کند و تجارت فراملی موجب می شود که بازرگانان و مقامات یک کشور با درگیر شدن در تجارت فراملی مدافع ممنوعیت های سختگیرانه در برابر شیوه های فساد شوند. در نتیجه هم گرای به صورت هنجار ضد فساد تبذیر می شود. به طور کلی با فساد رابطه منفی دارد (سن هلدز و کوتولی ۲۰۰۰). همچنین نتایج مطالعه سامتی و همکاران (۱۳۸۵) بیانگر اثر مثبت و معنادار سه جز اصلی آزادی اقتصادی (ساختار قضایی و امنیت حقوق مالکیت، پول سالم، آزادی مبادله با خارجی ها) بر کاهش فساد می باشد.

نقش و تاثیر اندازه دولت در ایجاد فساد را می توان نادیده گرفت. سیمون فی و همکاران (۲۰۰۹) اشاره می کنند بخش دولتی بزرگتر در کشورها همراه با تعداد کارکنان دولتی بیشتر احتمال وجود رشوه را افزایش می دهد اگر درآمد دولت و بخش مرکزی از GDP افزایش یابد رشوه کاهش می یابد. در این ارتباط گول و بوداک (۲۰۰۶) اثرات اندازه دولت، اندازه کشورها و اصلاحات اقتصادی بر فساد را در فاصله سالهای ۱۹۹۸-۲۰۰۲ بررسی می کنند. نتایج مطالعه نشان می دهد که دست یابی به رشد اقتصادی بالاتر منجر به کاهش فساد می شود. اندازه بزرگتر دولت ها برای اقتصادهای در حال گذر در کاهش فساد موثر است، همچنین اندازه جغرافیایی یک کشور رابطه مثبت و معناداری با فساد دارد به طوری که هرچه کشور گسترده تر باشد زمان بیشتری برای کنترل فساد لازم است و در نهایت این که اصلاحات جامع و فراگیر ممکن است بهتر از اصلاحات تدریجی در کاهش فساد موثر واقع شود. گول و کرونن (۲۰۱۱) نیز اشاره می کنند که بارسیدن ملت ها به رفاه و آزادی اقتصادی و سیاسی بیشتر فساد کاهش می یابد و با افزایش اندازه دولت در کشورهای در حال گذر با فرض ثبات سایر شرایط فساد بیشتر می شود.

تورم بالا و متغیر نیز از دیگر عوامل تاثیرگذار برفساد است که منجر به فساد بالاتر و سرمایه گذاری پایین تر در حالت تعادل می شود که نتیجه مطالعه برون و دی تلا (۲۰۰۰) در فاصله زمانی ۱۹۸۲-۱۹۹۴ موید ارتباط مثبت میان فساد و تغییرپذیری تورم در نمونه کشورهای مورد مطالعه می باشد.

به طور کلی می توان گفت که هردوی ابعاد فرهنگی و نهادی تمایل دارند فساد را کاهش دهند در این ارتباط دموکراسی که شامل نهادها و فرهنگ های ادغام شده نیز می تواند از جمله عوامل تاثیرگذار برفساد باشد. در کشورهای دموکراتیک به علت وجود آزادی بیان و مطبوعات، مردم از وجود فساد در کشور آگاه می شوند و همچنین از آنجا که قدرتمندان سیاسی توسط

انتخاب آزادانه مردم تعیین می شوند دولت نیز نسبت به افکار عمومی حساس است و در صورت آگاهی مردم از فساد باید جوابگوی آنها باشد و همین باعث اثرگذاری نهادهای دموکراتیک در مهار فساد می شود (سند هلدز و کوتزلی ۲۰۰۰)

براساس مطالعات مرور شده می توان نتیجه گرفت که فساد اقتصادی تحت تاثیر عوامل متعددی از جمله دولت الکترونیکی، درآمد سرانه، بازبودن تجاری، دموکراسی، تورم و... می باشد. به لحاظ نظری انتظار می رود که بابهود دولت الکترونیکی و افزایش درآمد سرانه (رفاه)، دموکراسی و باز بودن تجاری (همگرایی اقتصادی)، فساد اقتصادی کاهش می یابد و تورم با افزایش هزینه های اقتصادی موجب افزایش فساد اقتصادی می شود.

۲- مدل و فرضیه های تحقیق

در این مطالعه اثرات استفاده از اینترنت بر کاهش فساد مورد بررسی قرار می گیرد. در این الگو چهار رابطه وجود دارد که در آنها i نشاندهنده کشور و t معرف زمان می باشد:

$$CPI_{it} = \alpha + \beta_1 EG_{it} + \beta_2 GDPP_{it} + \beta_3 openc_{it} + \beta_4 INF + \beta_5 DEMO + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$CPI_{it} = \alpha + \beta_1 EG_{it} + \beta_2 GDPP_{it} + \beta_3 openc_{it} + \beta_4 INF + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

$$CPI_{it} = \alpha + \beta_1 EG_{it} + \beta_2 GDPP_{it} + \beta_3 openc_{it} + \beta_4 DEMO + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

$$CPI_{it} = \alpha + \beta_1 EG_{it} + \beta_2 GDPP_{it} + \beta_3 INF + \beta_4 DEMO + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

CPI: شاخص کاهش فساد (اقتصادی)

EG: شاخص دولت الکترونیکی

GDPP: تولید ناخالص داخلی سرانه به قیمت ثابت ۲۰۱۴ بر حسب دلار

Openc: شاخص بازبودن تجاری

مدل شامل متغیر اصلی دولت الکترونیکی و متغیرهای کنترل تولید ناخالص داخلی سرانه و بازبودن تجاری می باشد. براساس بررسی مطالعات انجام گرفته متغیرهای دموکراسی و تورم نیز بر فساد اقتصادی تاثیرگذار می باشند. برای تخمین مدل از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده شده است.

CPI: به عنوان شاخص درک فساد در نظر گرفته شده است که به طور معکوس تعریف شده است و عدد صفر برای این شاخص سطح بالایی از فساد و عدد ۱۰ کمترین سطح فساد را نشان می دهد. منبع اخذ داده ها پایگاه داده شفاف سازی بین المللی است.

EG: به عنوان شاخصی برای اندازه گیری دولت الکترونیکی که به صورت ترکیبی از سه شاخص خدمات آنلاین، شاخص های مخابراتی و شاخص سرمایه انسانی می باشد که هر سه گروه دارای وزن یکسان در شاخص دولت الکترونیک می باشد، منبع اخذ داده توسعه دولت الکترونیک سازمان ملل می باشد.

GDPP: برای میانگین در آمد از شاخص GDP سرانه استفاده شده است منبع اخذ داده ها دلبیو دی آی آنلاین سال ۲۰۱۴ است.

OPENC: شاخص همگرایی اقتصادی است که به صورت سهم صادرات و واردات از GDP محاسبه شده است منبع اخذ داده ها پی دبلیوتی نسخه ۹ می باشد.

INF: میزان تورم که منبع اخذ آن دبلیو دی آنلاین سال ۲۰۱۴ است.

DEMO: شاخص دموکراسی، حاصل ترکیب شاخص آزادی مدنی و حقوق سیاسی می باشد و به صورت معکوس تعریف می شود بطوریکه رتبه بالاتر به کشورهای اختصاص داده می شود که دموکراسی کمتری دارند. داده های این شاخص از منبع داده فریدم هاوس اخذ شده است.

نمونه مورد بررسی شامل داده ها درفاصله زمانی ۲۰۱۶-۲۰۱۲ برای ۳۴ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی (OIS) می باشد. از نرم افزار Eviews 9 برای تخمین استفاده شده است.

۳- روش تحقیق

۳-۱- جامعه آماری و روش نمونه گیری

مدل شامل متغیر اصلی دولت الکترونیکی و متغیرهای کنترل تولید ناخالص داخلی سرانه و بازبودن تجاری می باشد. براساس بررسی مطالعات انجام گرفته متغیرهای دموکراسی و تورم نیز برفساد اقتصادی تاثیرگذار می باشند. برای تخمین مدل از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده شده است.

CPI: به عنوان شاخص درک فساد در نظر گرفته شده است که به طور معکوس تعریف شده است و عدد صفر برای این شاخص سطح بالایی از فساد و عدد ۱۰ کمترین سطح فساد را نشان می دهد. منبع اخذ داده ها پایگاه داده شفاف سازی بین المللی است.

EG: به عنوان شاخصی برای اندازه گیری دولت الکترونیکی که به صورت ترکیبی از سه شاخص خدمات آنلاین، شاخص های مخابراتی و شاخص سرمایه انسانی می باشد که هر سه گروه دارای وزن یکسان در شاخص دولت الکترونیک می باشد، منبع اخذ داده توسعه دولت الکترونیک سازمان ملل می باشد.

GDPP: برای میانگین در آمد از شاخص GDP سرانه استفاده شده است منبع اخذ داده ها دبلیو دی آی آنلاین سال ۲۰۱۴ است.

OPENC: شاخص همگرایی اقتصادی است که به صورت سهم صادرات و واردات از GDP محاسبه شده است منبع اخذ داده ها پی دبلیوتی نسخه ۹ می باشد.

INF: میزان تورم که منبع اخذ آن دبلیو دی آنلاین سال ۲۰۱۴ است.

DEMO: شاخص دموکراسی، حاصل ترکیب شاخص آزادی مدنی و حقوق سیاسی می باشد و به صورت معکوس تعریف می شود بطوریکه رتبه بالاتر به کشورهای اختصاص داده می شود که دموکراسی کمتری دارند. داده های این شاخص از منبع داده فریدم هاوس اخذ شده است.

نمونه مورد بررسی شامل داده ها درفاصله زمانی ۲۰۱۶-۲۰۱۲ برای ۳۴ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی (OIS) می باشد. از نرم افزار Eviews 9 برای تخمین استفاده شده است.

۳-۲- ابزار

در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌های لازم از اطلاعات کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است.

۳-۳- سازه و محتوا

جدول ۱. نتایج حاصل از تخمین

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	P rob
EG	37.2636	15.7624	2.3640	0.0311
GDPP	5.88	0.0007	0.0808	0.9365
OPENC	0.1567	0.1102	1.4223	0.1741
INF	-0.1250	0.1943	-0.6435	0.5290
DEMO	2.1104	0.8813	2.3945	0.292
R-squared	0.5673	Mean dependent var		30.2857
Adjusted R-squared	0.4592	S.D. dependent var		9.3442
S.E.of regression	6.8714	Akaike info criterion		6.8968
Sum squared resid	755.4641	Schwarz criterion		7.1455
Log likelihood	-67.4172	Hannan-Quinn criter		6.9508

جدول ۲. نتایج حاصل از تخمین

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	P rob
EG	37.2636	15.7624	2.3640	0.0311
GDPP	5.88	0.0007	0.0808	0.9365
OPENC	0.1567	0.1102	1.4223	0.1741
INF	-0.1250	0.1943	-0.6435	0.5290
DEMO	2.1104	0.8813	2.3945	0.292
R-squared	0.5673	Mean dependent var		30.2857
Adjusted R-squared	0.4592	S.D. dependent var		9.3442
S.E.of regression	6.8714	Akaike info criterion		6.8968
Sum squared resid	755.4641	Schwarz criterion		7.1455
Log likelihood	-67.4172	Hannan-Quinn criter		6.9508

جدول ۳. نتایج حاصل از تخمین

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	P rob
EG	32.9037	13.9847	2.3528	0.0309
GDPP	7.02	0.0007	0.0984	0.9228
OPENC	0.1854	0.0990	1.8722	0.0785
DEMO	1.9437	0.8277	2.3481	0.0312
R-squared	0.5561	Mean dependent var		30.2857
Adjusted R-squared	0.4778	S.D. dependent var		9.3442
squared	6.7519	Akaike info criterion		6.8271
S.E.of regression	775.0178	Schwarz criterion		7.0261
Sum squared resid	-67.6855	Hannan-Quinn criter		6.8703
Log likelihood				

جدول ۴. نتایج حاصل از تخمین

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	P rob
EG	42.1815	6.8540	6.1542	0.0000
GDPP	0.0002	8.76	3.2712	0.0028
INF	-0.2394	0.1891	-1.2656	0.2161
DEMO	3.5286	0.6288	5.6109	0.0000
R-squared	0.6287	Mean dependent var		34.4062
Adjusted R-squared	0.5889	S.D. dependent var		11.8943
S.E.of regression	7.6258	Akaike info criterion		7.0174
Sum squared resid	1628.297	Schwarz criterion		7.2006
Log likelihood	-108.2789	Hannan-Quinn criter		7.0781

۴-۳- پایایی

در تمامی مدل‌های تخمین زده مشاهده می شود که طبق آماره t ضریب فساد در سطح معنادار مورد تایید می بشود و دیده می شود هر چهار مدل به طور جداگانه با متغیرهای موجود در سطح ۵ درصد معنادار بوده و دارای جهت همسو با مبانی نظری می باشند، که نشان از استحکام مدل است. پس فرضیه مبنی بر عدم وجود ارتباط بین فساد اداری و دولت الکترونیکی در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می گردد.

۴- یافته‌های تحقیق

بعد از اطمینان از پایداری و استحکام مدل به تفسیر نتایج حاصل به روش OLS می پردازیم. باتوجه به نتایج شاخص دولت الکترونیکی اثر مثبت و معناداری بر روی کاهش فساد اقتصادی دارد؛ که این نتایج همجهت با نتایج مطالعه چی لیو و همکاران

(۲۰۱۱) ومبانی نظری می باشد. می توان اذعان داشت که گسترش دولت الکترونیکی، کاهش فساد در کشورهای منتخب سازمان کنفرانس اسلامی را در پی دارد. در محیطی که فساد اداری وجود دارد انگیزه های مالی ممکن است باعث مشارکت افراد تحصیلکرده و با استعداد در رانت خواری به جای مشارکت در کارهای تولیدی شود که این امر باعث کاهش نرخ رشد اقتصادی کشور می شود. همچنین متغیرهای کنترل میزان باز بودن تجاری و تولید ناخالص سرانه اثر مثبت بر روی کاهش فساد داشته است بطوریکه هرچقدر رفاه در کشوری افزایش یابد رشوه و اختلاس و... کاهش می یابد. افزایش باز بودن تجاری بر تجارت جهانی کشورهای درگیر باعث کاهش فساد می شوند. همچنین اثر کاهنده شاخص دموکراسی در کشورهای دموکراتیک به دلیل آزادی بیان و مطبوعات مردم از وجود فساد آگاه می شوند و از دولتمردان جواب دهی می خواهند که باعث اثرگذاری نهاده های دموکراتیک در مهار فساد اقتصادی می شود.

افزایش تورم در کشور موجب افزایش فساد اقتصادی می شود. تورم به طور غیر مستقیم از طریق فساد اقتصادی موجب کاهش سرمایه گذاری و رشد می شود که هم جهت با مطالعات برون ودی تلا (۲۰۰۰) می باشد.

۵- بحث و نتیجه گیری

فساد به معنی سوء استفاده از قدرت واگذار شده به افراد در جهت منافع شخصی و خصوصی می باشد که سطح بالای فساد موجب ناکارآمدی سیستم های دولتی شده و کاهش بازده سرمایه گذاری و در نتیجه کاهش رشد اقتصادی را در پی خواهد داشت؛ در ضمن، فساد می تواند فعالیت های سرمایه گذاری و اقتصادی را از شکل مولد آن به سوی رانت ها و فعالیت های زیرزمینی سوق دهد و موجب پرورش سازمان های رعب آوری مانند مافیا شود. فساد گسترده و فراگیر یکی از نشانه های ضعف حاکمیت است و عملکرد ضعیف حاکمیت می تواند مستقیماً روند رشد و توسعه اقتصادی را کاهش دهد. دولت الکترونیکی در زمینه کاهش فساد اقتصادی نقش اساسی می تواند ایفا کند. با ارتقاء شاخص های دولت الکترونیکی زمینه های مناسبی برای کاهش فساد در این کشورها ایجاد می شود.

کشورهای مورد مطالعه ۳۴ کشور از میان ۵۷ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی در فاصله زمانی ۲۰۱۶-۲۰۱۲ می باشند. روش تخمینی مورد استفاده رگرسیون به روش حداقل مربعات معمولی (OLS) می باشد. یافته های تحقیق حاکی از آنست که بهبود شاخص دولت الکترونیکی اثر مثبت و معناداری روی کاهش فساد اقتصادی دارد. این اثر کاهشی ناشی از افزایش شفافیت اطلاعات و بهبود روند اداری کارها در یک دولت الکترونیک می باشد.

میزان تولید ناخالص سرانه و بتز بودن تجاری فساد اداری را کاهش می دهند بدین صورت که هرچقدر در کشوری رفاه افزایش یابد، فساد کاهش می یابد. افزایش باز بودن تجاری به عنوان نماینده ای از میزان همگرایی به اقتصاد جهانی نیز موجب کاهش میزان فساد می شود. تورم نیز از دیگر عوامل موثر بر فساد اقتصادی می باشد هر چند هزینه های ناشی از آن در جریان های اقتصادی در نظر گرفته نمی شود ولی هرگونه مشکلات ناشی از تورم می تواند منجر به فساد شود.

فساد یک تهدید عمده ای برای بشریت است. فساد زندگی و جوامع را از بین می برد و سازمان ها و کشورها را تضعیف می کند. فساد منجر به خشم مردم می شود و تهدیدی برای بیشتر شدن بی ثباتی جوامع و درگیری های خشونت آمیز به حساب می آید.

توصیه سیاسی که می توان برای کشورهای اسلامی داشت این است که باید علاوه بر فرهنگ سازی مناسب در کاهش فساد، تصویب قوانین مناسب و نظارت همگانی باید سرمایه گذاری بیشتری بر روی دولت الکترونیکی و تسهیلات برای بهبود شاخص های کنترل کاهنده فساد انجام دهند.

منابع

۱. ایران زاده، سلیمان، داوودی، کامل، بررسی رابطه استقرار دولت الکترونیک و سلامت نظام اداری کشور. فراسوی مدیریت، ۱۳۹۱
۲. تقوی، مهدی، اصول رشد اقتصادی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، چاچ اول، ۱۳۸۶
۳. جامه شورانی، زینب، حیدری راد، زینب، متفکرزاده، محمد علی، تاثیر دولت الکترونیکی بر کاهش فساد اقتصادی در گروه کشورهای منتخبی اسلامی، فصلنامه مدلسازی اقتصادی، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۲
۴. دهمرده، نظر، علیزاده، محمد، زیدب زاده، سمیرا، بررسی اندازه دولت برفسادباتاکید بر نقش دموکراسی در منطقه منا، مجله اقتصاد و توسعه، سال نوزدهم، ۴، ۴۸-۷۶، ۱۳۹۱
۵. سامتی، مرتضی، شهنازی، روح الله، دهقان شبانی، زهرا، اثر آزاد سازی اقتصادی برفساد مالی، فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران، ۳(پیاپی ۲۸): ۱۳۸۵
۶. سحابی، بهرام، محمد امینی، مریم، تاثیر شاخص توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (IDI) برفساد اداری کشورها بادرآمد متوسط، فصلنامه نظریه های کاربردی اقتصاد، شماره ۲، سال دوم، تابستان ۱۳۹۴
۷. فطرس، محمدحسین، قربان سرشت، محمد، دلایی میلان، علی، تراکم جمعیت دموکراسی و فساد، فصلنامه راهبرد اقتصادی، سال دوم، ۶، ۱۷۳-۱۹۱، ۱۳۹۲
۸. کمالی، طاهره، بررسی نقش دولت الکترونیک بر کاهش فساد اداری در گمرگ استان هرمزگان، دانشگاه پیام نور تهران، ۱۱۳۹۰
۹. هرگان، نادر، وگرشاسبی فخر، سعید، نابرابری درآمد و جرم در ایران، فصلنامه پژوهشی اقتصادی، سال یازدهم، ۴، ۱۰۹-۱۲۵، ۱۳۹۰
۱۰. محمودی، وحید، فساد اقتصادی و توسعه، ماهنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۹۰، ۱۳۸۲

11. Braun, M., & Di Tella, R. (2000). Inflation and corruption, working paper
12. Bhatnagar, S. (2003). E-government and access to information. In P. Eigen (Ed.), *Global Corruption Report 2003*: 24-32
13. Chi Lio, M., & Chun Liu, M., & Pey Ou, Y. (2011). Can the internet reduce corruption? A cross-country study based on dynamic panel data models, *Government Information Quarterly*, 28(1):47-53
14. Dwivedi, Y. K., & Weerakkody, V., & Williams, M. D. (2009). Guest, editorial: From implementation to adoption: Challenges to successful e-government, diffusion, *Government Information Quarterly*, 26(1): 3-4
15. Goal. K. R., & Budak, J. (2006) Corruption in transition economic effects of government size, country size and economic reforms. *Journal of Economics and Finance*, 30(2): 240-250
16. Goal. K. R., & Korhonen, I. (2011). Export and cross-national corruption: A disaggregated examination. *Economic System*, 35(1):109- 124
17. International chamber of commerce open market index
18. Kim, S., & Kim, H. J., & Lee, H. (2009). An institutional analysis of an e-government system for anti-corruption: The case of OPEN, *Government Information Quarterly*, 26(1):42-50.
19. Piatkowski, M. (2006). Can information and communication technologies make a difference in the development of transition economies? *Information Technologies and International Development*, 3(1):39-53.

20. Simon Fan, C., & Lin, C., & Treisman, D. (2009). Political decentralization and corruption: Evidence from around the world, *Journal of Public Economics*, 93(1): 14-34
21. Sandholtz, W., & Koetzle, W. (2000) Accounting for corruption: Economic structure, *Democracy, and Trade International Studies Quarterly*, 44(1): 31-50.
22. Sturges, P. (2004). Corruption, transparency and a role for ICT? *International, Journal of Information Ethics*, 2(1): 1-9.
23. Vinod, H. D. (1999). Statistical analysis of corruption data and using the internet to reduce corruption. *Journal of Asian Economics*, 10(4):591-603
24. UNDP(United Nations Development Programme) (2008). *Tackling corruption, transforming lives: Accelerating human development in Asia and the Pacific*. New Delhi: Macmillan Publishers India
25. WDI, (2011). World development indicators 2011, <http://databank.Worldbank.org>
26. www.publicadministration.un.org
27. www.tradingeconomics.com

Effect of e-government on reducing economic corruption in selected OIC member countries

Syedeh Masoumeh Hosseini Kochaksaraii¹, Ali Tajdin²

¹ Master's degree in Industrial Engineering, Babol University of Science and Technology

² Member of the faculty of the Department of Industrial Sciences of Babol University of Science and Technology

Abstract

The purpose of this article is to investigate the impact of e-government on economic corruption among 34 countries of the Organization of the Islamic Conference (OIC) in 2016-2012. The least squares (OLS) method has been used to estimate the results. The results show that Strengthening e-government reduces existing economic corruption in countries that demand more investment in building and improving e-government indicators.

Keywords: Economic corruption, OIC countries, Ordinary Least Squares, OLS
